

Postavy a prostředí

Žáci analyzují postavy a prostředí tím, že sledují povahu i motivace postav a také kde a kdy se události odehrávají.

Námět

Žáci určí námět, když vyhledají hlavní poselství nebo ponaučení v textu.

DEN 1

Připomeňte žákům definici *prostředí*. Řekněte: **Prostředí je to, kde a kdy se příběh odehrává.** Vyberte nějaký známý příběh a požádejte žáky, aby určili jeho prostředí. Tím potvrdí, zda pojmu rozumí. Sdělte jim, že budou číst o nejstarším zábavním parku na světě, který se nachází v Dánsku. Ukažte Dánsko na mapě. Pak žákům připomeňte strategii *uspořádání textu*, která jim byla představena v týdnu 4. Zeptejte se: **Když víte, že text bude o historii tohoto místa, jak si myslíte, že bude uspořádán?** (chronologicky) Žáci si přečtou text a udělají úkol 1. Pro úkol 2 rozdělte žáky do dvojic. Vyzvěte dobrovolníky ke sdílení odpovědí.

DEN 2

Připomeňte žákům definici *postavy*. Vysvětlete, že v textu bývá mnohdy více než jedna postava. Řekněte: **Zdatní čtenáři si všímají, jak se postavy podobají a liší. Vědomí těchto znaků jim pomáhá lépe rozumět příběhu.** Připomeňte žákům strategii *vizualizace*, kterou se učili v týdnu 3. Řekněte: **Vizualizace postav je další způsob, jak lépe porozumět textu a zapamatovat si ho.** Žáci si přečtou text a udělají úkoly. Odpovědi projděte společně.

DEN 3

Zopakujte s žáky definici toho, co je *námět*. Řekněte: **Námět je ponaučení, které máš z textu podle autora získat, nebo úhel pohledu, o kterém máš přemýšlet.** Uvedte příklady námětů ve známých příbězích (např. poslušnost v pohádce *O Červené karkulce*). Žáci si přečtou zadání nahoře na stránce. Pak jim sdělte, že budou číst pohádkový příběh. Po přečtení se žáků zeptejte: **Připomíná vám tento příběh nějakou pohádku? V čem se tento příběh pohádkám podobá?** Žáci pak udělají oba úkoly.

DEN 4

Zopakujte definici *námětu* a připomeňte žákům strategii *vizualizace*. Řekněte: **Někdy nám vizualizace může pomoci najít námět. Při čtení tohoto textu si představujte, co se odehrává, zejména během soudu.** Žáci si přečtou text a udělají oba úkoly. Odpovědi zkontrolujte společně. Vyzvěte žáky, aby přečetli větu, kterou si zapsali, a vysvětlili, jak jim vizualizace pomohla porozumět námětu.

DEN 5

Sdělte žákům, že si při čtení textu o muži, který se musel rozhodnout, procvičí zkoumání *postav, prostředí a námětu*. Řekněte: **Tento příběh nemá konec. To znamená, že nevíme, jaký bude jeho závěr. Nicméně můžete využít to, co víte o Lojzovi i prostředí, kde se příběh odehrává, abyste určili, jak se asi rozhodne.** Pak žákům připomeňte strategii *uspořádání textu*. Uvedte: **Tento příběh je uspořádán tak, že se čtenář dozvídá o Lojzově problému a musí interpretovat, co Lojza asi udělá.** Čtete pozorně, aby vám neunikly důležité detaily. Pak si žáci přečtou text a udělají oba úkoly. Odpovědi projděte společně.

PŘEČTI SI TEXT

Přemýšlej o historii Bakkenu a lidech, kteří ji ovlivnili.

Nejstarší zábavní park na světě

Jestli se někdy dostanete do Dánska, měli byste navštívit Bakken [bákn], nejstarší zábavní park na světě. Stejně jako v ostatních parcích i v Bakkenu jsou horské dráhy, stánky s jídlem a další atrakce, ale jeho historie je úplně jiná než u parků a poutí, které znáte.

Bakken byl oblíbený už koncem 16. století jako zdroj čisté pitné vody. Lidé z blízkého města nemohli pít špinavou vodu v jeho okolí, a tak chodili k pramenům v Bakkenu. Brzy se tam objevili trhovci a kejklíři. Trhovci prodávali jídlo a výrobky, zatímco kejklíři bavili návštěvníky svými kousky.

V polovině 17. století nebyl Bakken přístupný veřejnosti. Pozemky totiž patřily králi. V roce 1669 si král Frederik III. udělal z Bakkenu soukromý zvířecí park, který sloužil jako jeho osobní ZOO. Další král, Kristián V., park v roce 1670 rozšířil. Ale park zůstal soukromý až do roku 1756, kdy se král Frederik V. rozhodl se všemi se o něj podělit.

Jakmile byl park znovu otevřen pro veřejnost, obchodníci a umělci se opět objevili. Brzy se Bakken stal jedním z nejznámějších míst v Evropě. Ve 20. století přibýly horské dráhy a další typické atrakce. Dnes je Bakken druhé turisty nejnavštěvovanější místo v Dánsku.

ÚKOL 1

Přečti si zadání a napiš odpověď.

1. Co dělali kejklíři a trhovci v Bakkenu koncem 16. století?

2. Proč byl Bakken téměř 100 let uzavřen pro veřejnost?

3. Popiš, jak Bakken vypadá dnes.

ÚKOL 2

Zamysli se nad tématem textu a pak řekni spolužákovi/spolužačce, proč myslíš, že ho autor uspořádal chronologicky.

PŘEČTI SI TEXT

Všimni si, jak se Patrik a Oliver chovají a co dělají.

Dokonalá brigáda

Patrik a Oliver se domluvili, že společné hlídání domácích mazlíčků bude skvělá brigáda na léto. Patrik vyrobil leták a chlapci ho vyvěsili v obchodě s chovatelskými potřebami.

O pár dní později dostali kluci svou první práci. Muž jménem Radek potřeboval nakrmit ještěra. Oliver doufal, že to bude obrovský korovec jedovatý s drápy ostrými jako žiletky. Patrik si ještěra představoval jako varana komodského se žraločími zuby. Chlapci se nabídli, že k Radkovi odpoledne přijdou, aby jim všechno vysvětlil. Překvapilo je, když uviděli mrňavou zelenou ještěrku v teráriu plném listí. Radek řekl, že se jmenuje Jůlinka.

Druhého dne Patrik zaspal, a tak si museli chlapci do Radkova domu pospíšit. Patrik kontroloval Jůlinku, zatímco Oliver šel pro cvrčky, aby ji mohli nakrmit. Zrovna když sahal po sáčku v lednici, uslyšel Patrikův křik. „Oliver, pojď sem! Nebudeš věřit, co se stalo Jůlince! Celá se scvrkla! Zbyla z ní jen kůže!“

Chlapci se vydali do obchodu se zvířaty koupit náhradní ještěrku. Když se vrátili k Radkovi, Patrik chtěl dát novou ještěrku do terária. Najednou překvapeně vykřikl: „Hele, Jůlinka tam je! A její kůže taky! Neumřela, jen se svlékla z kůže.“

„Měl ses do toho terária podívat pořádně,“ řekl Oliver zamračeně. „Teď nás naše první práce stála čtyři stovky.“

ÚKOL 1

Přečti si zadání a napiš odpověď.

1. Kdo jsou hlavní postavy a co je jejich cílem?

2. Jak dlouhý časový úsek tento příběh pokrývá? Jak to víš?

3. Napiš dvě slova, která popisují Patrika nebo jeho chování. Vysvětli, proč jsi je vybral/a.

ÚKOL 2

Podtrhni tu část příběhu, při které sis v mysli vytvořil/a nejživější obrázek.

PŘEČTI SI TEXT

Zamysli se nad tím, co se ti autor snaží říct o tom, jak by se lidé měli chovat.

Piráti!

Kdysi dávno žil na lodi, která se plavila po moři, chlapec jménem Honzík. Jeho otec byl jejím kapitánem. Honzík stále žádonil, aby ho otec nechal držet hlídku. „Život na moři je nebezpečný,“ řekl mu otec. „Jen ti nejzodpovědnější námořníci mohou držet hlídku a varovat ostatní před náhlou bouří nebo hroznými piráty.“

Jednou v noci po spoustě stěžování a škemrání dovolil kapitán Honzíkovi hlídkovat. Honzík myslel, že to bude napínavé, ale čas se nesnesitelně vlekl. Tak se rozhodl, že se trochu pobaví.

„Piráti! Piráti!“ vykřikl. Námořníci se vyškrábali na palubu a uviděli, jak se Honzík směje. „Jen jsem si dělal legraci!“ řekl a chechtal se, až mu tekly slzy.

Kapitán zuřil. „Piráti nejsou žádná legrace,“ huboval. Honzík musel slíbit, že se polepší, ale otce neposlechl. Když všichni usnuli, znovu je zburcoval. Rozespálí námořníci spěchali na svá místa, připraveni jednat. Ale Honzík se jen znovu smál, jak je napálil.

Když Honzík hlídkoval potřetí, zíval a protahoval se a při tom sledoval obzor. Ke své hrůze uviděl v dálce pirátskou loď. „P-p-piráti!“ zakoktal. „Piráti!“ Námořníci se jen otočili na druhý bok. Byli si jistí, že si z nich Honzík zase utahuje. Jak se pirátská loď přibližovala, Honzíkovi se strachem rozbušilo srdce. Uvědomil si, že to legrace opravdu není.

ÚKOL 1

Přečti si zadání a napiš odpověď.

1. Proč Honzík tvrdí, že vidí pirátskou loď, když doopravdy žádnou nevidí?

2. Proč Honzík i podruhé zopakuje stejnou lež?

3. Jaký je námět tohoto příběhu?

ÚKOL 2

V odstavcích 2, 3, 4 a 5 podtrhni slovo nebo slova, která ti pomohla porozumět tomu, jak autor text uspořádal.

PŘEČTI SI TEXT

Přemýšlej o tom, jaké ponaučení dal soudce Standovi a šéfkuchaři Mariovi.

Standův nos u soudu

Standa seděl u okna se svým hrncem uvařených těstovin. Zhluboka se nadechl vůně rajčat, cibule a česneku, která se k němu linula z *Nejlepších nudlí*, restaurace pod jeho bytem. Vůně omáčky proměnila jeho suché těstoviny ve velmi chutný pokrm.

Právě v tu chvíli někdo zabušil na Standovy dveře. Když Standa otevřel, uviděl šéfkuchaře Maria, který mu hrozil prstem. „Ty zloději! Vím, co to děláš! Vychutnáváš vůni mého jídla bez placení! Trvám na tom, abys zaplatil za vůně, které mi kradeš!“ Standovi se ten požadavek zdál směšný. Odmítl zaplatit, a tak ho Mario pohnal k soudu.

Soudce poslouchal, jak Mario obviňuje Standův nos z krádeže. Standa vysvětloval, že je student a nemůže si dovolit chodit na jídlo do *Nejlepších nudlí*. Nakonec soudce zvedl kovový pohár a přikázal Standovi, aby do něj dal všechny svoje peníze. Standa tam vhodil dvě stokoruny a hrst drobných. Soudce potřásl pohárem a promluvil. „Rozhodl jsem, že zvuk Standových peněz zaplatí šéfkuchaři Mariovi za vůni jeho omáček.“ Pak soudce vrátil Standovi jeho peníze.

Mario zíral na podlahu. Najednou vzlédl a usmál se: „Odted,“ prohlásil šéfkuchař, „budou *Nejlepší nudle* dávat studentům slevu!“

ÚKOL 1

Přečti si zadání a napiš odpověď.

1. Jaký je námět tohoto příběhu?

2. Proč jí Standa u okna?

3. Jaké ponaučení si Mario z této příhody vzal?

ÚKOL 2

Vypiš z příběhu větu, kterou sis snadno představil/a.

PŘEČTI SI TEXT

Všimni si, co v příběhu Lojza říká a dělá.

Nastupovat!

Ještě než všichni nastoupili, Lojza poštovní dostavník zkontroloval. Dřepl si k dřevěným kolům. Všechna byla dobře utažená a nikde ani prasklina. Vylezl na střechu kočáru a utáhl kožené řemeny. Pytle s poštou byly bezpečně upevněné. Potom si pozorně prohlédl koně. Postroje a otěže se nezdály nikde roztřepené.

Jakmile byl dostavník připravený, Lojza zavolal: „Nastupovat!“ Cestující nastoupili do kočáru. Seděli tak blízko proti sobě, že do sebe naráželi koleny. Zavazadla zaplnila podlahu. Než se Lojza stačil rozjet, přispěchal k němu Rudolf z městských novin. Myslel si, že by měl Lojza vědět, že se k hlavní silnici blíží silná bouře.

Lojza pečlivě zvážil svoje možnosti. Kdyby jel obvyklou trasou, cesta by mohla být neprůjezdná. Kola dostavníku by mohla uváznout v blátě. Okna kočáru se nedala zavřít, takže by déšť cestující určitě promáčel.

Kdyby se pokusil bouřku objet, cesta do sousedního města by trvala déle. A byla to vyježděná polní cesta plná výmolů. Cestující by se celou cestu natřásali, ale zůstali by v suchu. Lojza se chtěl do cíle dostat co nejrychleji. Ale vždy udělal to nejlepší pro svoje pasažéry.

ÚKOL 1 Přečti si zadání a napiš odpověď.

1. Napiš dvě slova, která popisují Lojzu. Vysvětli, proč jsi je vybral/a.

2. Kdy se příběh odehrává?

3. Jaký je námět příběhu?

ÚKOL 2 Vysvětli vlastními slovy, jakým potížíím Lojza čelí. Potom napiš, jaká jsi v textu objevil/a vodítka, která ti pomohla odhadnout, co Lojza udělá.
